



των βιβλίων

Ταξίδι στη Βραζιλία

Αθηνά Μπίνιου «Αλυσίδα γυναικών», εκδόσεις Πατάκη, 2022



Γνωστή από τα παραμύθια και τα βιβλία της για παιδιά, η Αθηνά Μπίνιου που γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη κι έχει καταγωγή από τη Μάνη –είναι ανιψιά του ποιητή Νικηφόρου Βρετάκου–, εξέδωσε το αυτοβιογραφικό της μυθιστόρημα με τίτλο «Αλυσίδα γυναικών». Σε αυτό η συγγραφέας ξεδιπλώνει το νήμα της ζωής της αλλά κι εκείνο της οικογένειάς της, δηλαδή του πατέρα και της μητέρας της –πηγαίνει όμως και πιο παλιά. Όπως γράφει στο βιογραφικό της, στο αφτί του βιβλίου, είναι χημικός, αλλά πάντα πίστευε ότι η χημεία ενώνει την έρευνα με τη φαντασία και τη λογοτεχνία. Κάνει, λοιπόν, τη ζωή της λογοτεχνία και αποκαλύπτει στους αναγνώστες, όχι μόνο τις ποικίλες όψεις του βίου της, μα και το πώς ασχολήθηκε με τη συγγραφή. Η ψυχοθεραπεύτρια Χάρης Καλτάκη, η οποία γράφει τον πρόλογο του βιβλίου, το 1999 την εμπύχωσε να κάνει τα πρώτα της βήματα στον χώρο της λογοτεχνίας.

Σύμφωνα με την Καλτάκη, η συγγραφέας «μας ξεναγεί στο εσωτερικό μιας πολυπρόσωπης ελληνικής οικογένειας που μεταναστεύει, αποκτά ρίζες σε δύο πατρίδες, ζυμώνει τις ιδιαίτερες δύο πολιτισμών...».

Το βιβλίο χωρίζεται σε έξι μέρη, όπου στο καθένα από αυτά η Αθηνά Μπίνιου αφηγείται τη δράση της ηρωίδας της, της Άρτεμης Αποστολέα. Στο πρώτο μέρος η Αθηνά περιγράφει την επιστροφή της στην Ελλάδα από τη Βραζιλία. «Μπαίνω στο αεροπλάνο, με τα τρία παιδιά μου, κρατώντας δύο διαβατήρια, ένα πράσινο κι ένα μπλε. Περνώ τον έλεγχο του αεροδρομίου Βιρακόπος και νιώθω ένοχη. Έχε γεια Σάο Πάολο, πρέπει να φύγω

μα κοντοστέκομαι κι ορκίζομαι να Ξαναγυρίσω...».

Η συνέχεια είναι συναρπαστική. Η ηρωίδα-αφηγήτρια αρχίζει να μιλάει για τη Βραζιλία –αργότερα εξηγεί το πώς βρέθηκε εκεί–, αλλά μας μεταφέρει στη Θεσσαλονίκη και στον Λευκό Πύργο τον Αύγουστο του 1944, όπου η μαμά Φανή κι ο μπαμπάς Παύλος την βγάζουν από το μαιευτήριο. Δύσκολα χρόνια. Κι έπειτα φεύγουν οι Γερμανοί, Ξεσπάει ο Εμφύλιος, όπου στη διάρκεια του, ο πατέρας, πτυχιούχος Νομικής και δημόσιος υπάλληλος με καταγωγή από τη Μάνη, χάνει τη δουλειά του, επειδή συμμετείχε στην Αντίσταση κι ήταν μέλος του ΚΚΕ.

Έπειτα συλλαμβάνεται, ως συνένοχος προδοσίας του πολιτεύματος –ο αδελφός του Ηλίας ήταν στέλεχος του ΚΚΕ–, φυλακίζεται στο Γεντί Κουλέ, καταδικάζεται σε θάνατο μαζί με άλλους, αλλά η ποιηή δεν εκτελείται, χάρη στον αεροπαγίτη Στυλιανό Μαυρομιχάλη, συγγενή του εκ Μάνης. Μετά μεταναστεύει στη Βραζιλία, όπου προσκαλεί τους δικούς του. Για το ταξίδι της μητέρας και των παιδιών, η αφηγήτρια μιλάει στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, ενώ στο τρίτο, τέταρτο και πέμπτο αναφέρεται στη Βραζιλία. Εκεί, τα πράγματα δεν είναι ιδανικά, η προσαρμογή της οικογένειας στην Ξένη χώρα δεν είναι εύκολη, ωστόσο αγωνίζονται και υπερπηδούν τα ποικίλα εμπόδια.

Οι περιγραφές της Βραζιλίας –μιας χώρας μεταναστών, βεβαίως– όπου η ηρωίδα σπουδασε χημικός βιομηχανίας, είναι εξαιρετικές. Η κοινωνία που γνώρισε ήταν προχωρημένη, είχε αναπτύξει φεμινιστικό κίνημα, στη χώρα κυκλοφορούσαν, κρυφά, όμως,

τα βιβλία του Ερνέστο Γκεβέρα, ο οποίος θεωρούνταν πανανθρώπινος ήρωας, ανώτερος από τον Λένιν. Στο Σάο Πάολο, όπου έζησε, υπήρχαν τριάντα χιλιάδες Έλληνες, αδιάφοροι, όμως, για την πολιτική κατάσταση, αφοσιωμένοι στον μόχθο της καθημερινότητας. Μαθαίνουμε για την ίδρυση της πόλης Μπραζιλία που βουτήχτηκε στη βία επειδή για να χπιστεί πέθαναν χιλιάδες εργάτες, για τους τυχοδιώκτες που αναζητούσαν χρυσάφι στα δάση του Αμαζονίου, τις φαβέλες με τις τενεκεδένιες καλύβες και τους εξαθλιωμένους κατοίκους, τις μάγισσες που πουλούσαν θαυματουργά φίλτρα στους ερωτευμένους. Εκεί διάβασε τα ποιήματα του Πάμπλο Νερούδα και σ' ένα βιβλιοπωλείο γνώρισε τον Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες.

Στο έκτο και τελευταίο μέρος μαθαίνουμε για την επιστροφή στην Αθήνα, όπου η Άρτεμη πρέπει να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες κι αυτό το επιτυγχάνει. Κι ύστερα γνωρίζει τη Ζωρζ Σαρή, γίνονται φίλες και σύντομα αρχίζει τη συγγραφική της καριέρα, γράφοντας παραμύθια, η ζωή της –είναι πια και γιαγιά–, αποκτά καινούργιο νόημα. Η Άρτεμη, δηλαδή η Αθηνά Μπίνιου, στο τέλος του μυθιστορήματος τονίζει: «Τα παραμύθια με κράτησαν δημιουργική». Γιατί όμως μυθιστόρημα; Τα μυθιστορήματα είναι προϊόντα μυθοπλασίας.

Φίλιππος Φιλίππου